

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-12>

**SHORTCOMINGS OF STATUTORY REGULATION
OF THE USE OF WEAPONS BY EMPLOYEES OF THE BUREAU
OF ECONOMIC SECURITY OF UKRAINE**

**НЕДОЛІКИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ЗАСТОСУВАННЯ ЗБРОЇ ПРАЦІВНИКАМИ БЮРО
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ**

Drozd O. Y.

*Head of the Department of Workflow
Management,
Bureau of Economic Security
of Ukraine,
DSc (Law), Professor,
Honored Worker of Science
and Technology of Ukraine*

Дрозд О. Ю.

*керівник Департаменту
організації забезпечення діяльності
Бюро економічної безпеки України,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки
України*

Бюро економічної безпеки України (далі БЕБ) як центральний орган виконавчої влади, на який покладаються завдання щодо протидії правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави, було утворено згідно Постанови Кабінету Міністрів України від 12.05.2021 р. № 510 [1]. Офіційно БЕБ розпочало свою діяльність 25.11.2021 р. і вже через місяць детективами БЕБ було повідомлено першу підозру в кримінальному провадженні в справі про ухилення від сплати податків, службове підроблення та пособництво у легалізації майна, отриманого злочинним шляхом.

За більш як два роки своєї роботи БЕБ підтвердило соціальну та економічну доцільність свого створення та функціонування, свідченням чого є постійно зростаючі показники інформаційно-аналітичної роботи та діяльності у сфері протидії правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави. Однак, як свідчить аналіз досвіду функціонування БЕБ, наразі існує ціла низка чинників об'єктивного характеру, які негативно впливають на ефективність діяльності БЕБ. Одним із таких чинників є недосконалість правового регулювання використання зброї працівниками БЕБ під час безпосереднього виконання завдань, покладених на Бюро.

Основним нормативно-правовим актом, який регулює діяльність БЕБ загалом, та визначає правові підстави застосування його працівниками вогнепальної зброї, зокрема, є Закон України «Про Бюро економічної безпеки України» від 28.01.2021 р. (далі – Закон). Так,

згідно ч. 2 ст. 8 Закону, особи, які мають спеціальні звання БЕБ, крім працівників інформаційно-аналітичного підрозділу, під час здійснення заходів із запобігання, виявлення, припинення, розслідування кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності БЕБ, уповноважені у межах компетенції застосовувати поліцейські заходи, визначені ст.ст. 32-34, п.п. 3,5 ч. 1, ч.ч. 2,3, ст. 35, ст.ст. 36, 37, п. 2 ч. 1 та ч. 3 ст. 38, п. 1 ч. 1 ст. 40, ст.ст. 42-46 Закону України «Про Національну поліцію України», на підставах і в порядку, передбачених законодавством [2].

Дослівний аналіз наведеного законодавчого положення дозволяє зробити висновок, що законодавець обмежує застосування зброї працівниками БЕБ за двома критеріями:

а) *за суб'єктами* – право на застосування вогнепальної зброї мають лише «особи, які мають спеціальні звання БЕБ, крім працівників інформаційно-аналітичного підрозділу»;

б) *за метою* – працівники БЕБ можуть використовувати вогнепальну зброю лише «під час здійснення заходів із запобігання, виявлення, припинення, розслідування кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності БЕБ».

На перший погляд, наведені вище законодавчі обмеження щодо застосування вогнепальної зброї працівниками БЕБ видаються цілком логічними та виправданими. Однак, дана законодавча норма створює передумови до *правової невизначеності* під час її застосування, зокрема в частині забезпечення можливості використання зброї особами, які мають спеціальні звання БЕБ, однак прямо не залучені до протидії кримінальним правопорушенням, в тому числі, й для самозахисту, захисту життя та здоров'я членів своєї сім'ї чи близьких осіб тощо.

Продовжуючи дослідження проблематики правової невизначеності застосування вогнепальної зброї працівниками БЕБ, більш детального наукового аналізу потребує питання її застосування під час *забезпечення захисту працівників БЕБ, а також учасників кримінального провадження* у справах, що розслідуються БЕБ. Як свідчить аналіз чинного законодавства, наразі дане питання регулюється такими нормативно-правовими актами:

1) Закон України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», яким встановлено систему особливих заходів державного захисту працівників правоохоронних органів від перешкоджання виконанню покладених на них законом обов'язків і здійсненню наданих прав, а так само від посягань на життя, здоров'я, житло і майно зазначених осіб та їх близьких родичів у зв'язку із службовою діяльністю цих осіб. Згідно нової редакції п. 1 ч. 1 ст. 2 цього Закону, Бюро економічної безпеки України було віднесено до «правоохоронних

органів», а відтак, захисту підлягають всі його працівники та їх близькі родичі (батьки, дружина (чоловік), діти, рідні брати і сестри, дід, баба, онуки, посягання на життя, здоров'я, житло і майно яких перешкоджає виконанню працівниками покладених на них законом обов'язків і здійсненню наданих прав). Згідно п. «і» ч. 1 ст. 14 цього Закону, рішення про вжиття спеціальних заходів забезпечення безпеки щодо захисту працівників БЕБ, а також їхніх близьких родичів приймає директор БЕБ або керівники його територіальних управлінь, а безпосереднє здійснення таких заходів покладається на поліцію (п. «е» ч. 1 ст. 15 Закону [3]).

2) Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», що регулює питання здійснення правоохоронними органами правових, організаційно-технічних та інших заходів, спрямованих на захист життя, житла, здоров'я та майна цих осіб від протиправних посягань, з метою створення необхідних умов для належного відправлення правосуддя. Згідно ч. 2 ст. 3 цього Закону, до повноважень БЕБ віднесено прийняття рішення про застосування заходів безпеки щодо осіб, які брали участь або сприяли виявленню, попередженню, припиненню кримінальних правопорушень. Безпеку осіб, яких беруть під захист, якщо кримінальні провадження знаходяться у провадженні БЕБ, забезпечує за його рішенням відповідно орган служби безпеки, ДБР, ОВС, НПУ, НАБУ або орган чи установа виконання покарань, слідчий ізолятор (ч. 3 ст. 3 Закону [4]).

Дослівний аналіз наведених вище законодавчих положень дозволяє зробити висновок про *відсутність системного підходу до нормативно-правового врегулювання повноважень БЕБ у сфері застосування заходів державного захисту та заходів забезпечення безпеки, що не узгоджується із сучасною стратегією забезпечення економічної безпеки та захисту національних інтересів України в умовах дії правового режиму воєнного стану*. Так, в одному з останніх рішень РНБО від 23.01.2024 р. особлива увага звертається на необхідність «забезпечення консолідації повноважень органів правопорядку щодо протидії правопорушенням, що посягають на економіку держави, в єдиному органі – Бюро економічної безпеки України» [5].

З огляду на викладене, доцільним є наділення БЕБ на рівні з іншими правоохоронними органами повноваженнями із самостійного здійснення заходів забезпечення безпеки. Однак, слід врахувати, що реалізація даної пропозиції в будь-якому разі вимагатиме перегляду законодавчо визначених повноважень працівників БЕБ щодо застосування вогнепальної зброї – і щодо суб'єктного складу, і щодо мети такого застосування.

Додаткового правового врегулювання потребуватимуть ще деякі питання.

По-перше, це питання проходження спеціальної підготовки працівниками БЕБ. Так, на сьогодні, згідно вимог ч. 2 ст. 46 Закону України «Про Національну поліцію України», поліцейський (у нашому випадку працівник БЕБ) уповноважений на зберігання, носіння вогнепальної зброї, а також на її застосування і використання лише за умови що він пройшов відповідну *спеціальну підготовку* [6]. Водночас, наразі в чинному законодавстві відсутні норми, які б чітко та конкретизовано врегулювали питання проходження працівниками БЕБ такої спеціальної підготовки безпосередньо в системі діяльності органів БЕБ. На сьогодні працівники БЕБ проходять спеціальну підготовку на платній основі у закладах освіти системи Міністерства внутрішніх справ України. Вказане зумовлює актуальність правового врегулювання питань, пов'язаних із функціонуванням у системі органів БЕБ спеціалізованих навчальних закладів та/або тренінгових центрів, одним із завдань яких є проведення спеціальної підготовки працівників БЕБ.

По-друге, це визначення БЕБ як державного замовника у сфері закупівлі. Так, на сьогодні, згідно абз 4. п.2 Постанови КМУ від 3 березня 2021 р. № 363, БЕБ не віднесено до переліку державних замовників у сфері оборони (на відміну від НПУ, ДБР, НАБУ, НГУ та інших правоохоронних органів), що виключає можливість проведення БЕБ закупівлі зброї та боєприпасів. Відтак, доцільним є внесення відповідних змін до постанови КМУ №363 і *доповнення переліку державних замовників у сфері оборони таким правоохоронним органом, як Бюро економічної безпеки України.*

Вище було проаналізовано лише основні проблеми, які існують у сфері правового регулювання застосування вогнепальної зброї працівниками БЕБ. Окрім них, існує ще ціла низка прогалин та суперечностей, усунення яких є обов'язковою умовою підвищення ефективності діяльності БЕБ у сфері забезпечення економічної безпеки нашої держави, особливо в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Література:

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 12.05.2021 р. № 510 «Про утворення Бюро економічної безпеки України».
2. Закон України «Про Бюро економічної безпеки України» від 28.01.2021 р.
3. Закон України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» від 23.12.1993 р.

4. Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» 23.12.1993 р.

5. Рішення РНБО від 23.01.2024 р. «Про невідкладні заходи із забезпечення економічної безпеки на період дії правового режиму воєнного стану», введене в дію Указом Президента України від 23 січня 2024 року № 21/2024.

6. Закон України «Про Національну поліцію України» від 2 липня 2015 року.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-13>

STATUTORY REGULATION OF ARMS TRAFFICKING IN UKRAINE – A CONSTITUTIONAL REQUIREMENT

ЗАКОНОДАВЧЕ ВРЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ЗБРОЇ В УКРАЇНІ – КОНСТИТУЦІЙНА ВИМОГА

Korzh I. F.

*DSc (Law), Senior Researcher,
Deputy Head of the Scientific Center,
State Scientific Institution “Institute of
Information,
Security and Law of the National
Academy of Legal Sciences of Ukraine”*

Korzh I. F.

*доктор юридичних наук, старший
науковий
співробітник, заступник керівника
наукового центру,
Державна наукова установа
«Інститут інформації, безпеки
і права Національної Академії
Правових Наук України»*

Вітаю усіх шановних учасників конференції!

Реалізація прагнення України щодо вступу у різні демократичні світові товариства, а також міжнародного визнання її як правової держави актуалізує питання щодо приведення українського законодавства у відповідність до міжнародних стандартів. Одним із важливих питань даної діяльності постає можливість захисту громадянином України своїх прав, свобод, власності тощо. Так, відповідно до ч. 3 ст. 27 Конституції України [1] «Кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань»; а відповідно до ч. 6 ст. 55 Конституції України [1] «Кожен має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань». У зв'язку з цим для України важливою стає необхідність впровадження законодавчих норм,